

КРЮКОВА Ірина Олександрівна, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування Одеського державного аграрного університету
ORCID ID: 0000-0002-0577-6364

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ

Крюкова І. О. Сучасний стан та тенденції розвитку ринку тваринництва в Україні.

Вступ. Успішна реалізація ключових соціально-економічних завдань національної економіки в сучасних умовах неможлива без забезпечення динамічного та сталого розвитку базового її сектору – аграрного виробництва. Сільське господарство України протягом останніх десятиріччь зазнає значних структурних трансформацій, результатом яких став переважний розвиток галузі рослинництва. Разом з тим, саме тваринництво забезпечує понад 20% фонду споживання, визначає перспективи розвитку сільського господарства в цілому, спроможне сформулювати потужний експортний потенціал економіки країни.

Метою статті є аналіз сучасного стану ринку продукції тваринництва України, виявлення і оцінка основних тенденцій його розвитку.

Результати. У статті проаналізовано динаміку обсягів виробництва продукції тваринництва, фактичний рівень забезпечення населення України продуктами харчування тваринницького походження. Досліджено сучасний стан розвитку ринку продукції тваринництва в контексті дії його основних елементів і ключових суб'єктів ринкових відносин. Проведена загальна оцінка напрямів та обсягів державної фінансової підтримки тваринницької галузі. Виявлено ключові тенденції, які мають значний вплив на формування й розвиток ринку продукції тваринництва в Україні.

Ключові слова: ринок, продукція тваринництва, галузь, виробництво, аграрні підприємства, державна підтримка.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сільське господарство України за підсумками індикаторів економічного розвитку сьогодні визначено однією з найбільш динамічних і перспективних галузей. Разом з тим, протягом останніх десятиріччь у вітчизняному сільському господарстві спостерігається значний дисбаланс розвитку головних його складових – рослинництва і тваринництва. Поряд із інтенсивним та активним розвитком рослинницької галузі, яка стала реципієнтом провідних інновацій і значного обсягу інвестиційних потоків, розвиток вітчизняного тваринництва характеризується значними проблемами технічного, технологічного, соціально-економічного характеру, негативний вплив яких призвів до занепаду окремих підгалузей, значного скорочення обсягів виробництва продукції тваринницького походження та втрати виробничого, ресурсного й експортного потенціалів. Негативні тенденції, які мають місце в галузі та в системі ринкових відносин, що визначають мотивацію відродження вітчизняного тваринництва, потребують ґрунтованої аналітичної оцінки сучасних тенденцій, трендів і ключових аспектів розвитку даного виду сільськогосподарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-практична проблематика відродження та підвищення ефективності

розвитку галузі тваринництва значний час постає у призмі уваги відомих вчених, теоретичний, методичний і практичний базис наукових праць яких формує потужний каркас вирішення цієї складної та актуальної проблеми агробізнесу сьогодення. Серед науковців, які зробили відчутний внесок у розвиток визначеної проблеми, слід зазначити таких: М.І. Бащенко, Ю.І. Данько, Б.В. Духницький, О.О. Красноручський, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, В.М. Орел, М.К. Пархомець, М.Й. Пугачов, П.Т. Саблук, І.Б. Яців та ін. Однак, незважаючи на ґрунтовний базис наукових праць і прикладних рекомендацій, наявні проблемні аспекти розвитку вітчизняної галузі тваринництва вимагають здійснення подальших наукових розробок у даній площині.

Формулювання цілей статті Метою статті є аналіз сучасного стану ринку продукції тваринництва України, виявлення та оцінка основних тенденцій його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство – базова галузь економіки України, яка в сучасних умовах визначає не тільки рівень продовольчої безпеки населення країни, але й стратегічні вектори розвитку національної економіки, експортний та інтеграційний потенціал її подальшого існування. За останні роки у вітчизняному аграрному секторі склалась стійка тенденція домінування у

структурі валового сільськогосподарського виробництва продукції галузі рослинництва. Внаслідок цілої низькі об'єктивних і суб'єктивних економічних причин тваринництво втратило позиції ключової галузі сільськогосподарства, яка визначала пріоритети агробізнесу.

У структурі валового аграрного виробництва на продукцію тваринництва у 2018 р. приходилось близько 26,3%, тоді як у 2000 р. – 38,5%, 1990 р. – 48,5% [1].

За оцінками вітчизняних експертів сучасний ринок продукції тваринництва характеризується ціновою нестабільністю, низьким рівнем внутрішнього споживання та недостатньо розвинутою інфраструктурою.

Значною проблемою сучасного ринку тваринницької продукції постає монопольне право встановлення цін на продукцію тваринництва промислової переробки чи на готові продукти у торговій мережі, що є руйнівним фактором для створення стійкої системи інтегрованих інтересів у ланцюгу його руху до кінцевого споживача [2].

Ринок функціонує за рахунок діє об'єктивних економічних законів у системі взаємодії його основних елементів: попиту, пропозиції, ціни, конкуренції.

Основними суб'єктами ринку продукції тваринництва, які формують попит і пропозицію на ринку, постають: 1) виробники продукції тваринництва: сільськогосподарські підприємства всіх форм господарювання, фермерські господарства, господарства населення; 2) посередницькі структури, які надають агровиробництву та сфері харчової промисловості комплекс різноманітних послуг; 3) підприємства харчової промисловості; 4)

покупці (споживачі) продовольчої продукції тваринницького походження; 5) держава. В сукупності з елементами ринку суб'єкти економічних відносин формують єдиний механізм розвитку ринку продукції тваринництва.

За сучасних умов пропозиція ринку продукції тваринництва в Україні на 47,5% задовольняється за рахунок підприємств суспільного сектору агровиробництва, на 2,1% – за рахунок фермерських господарств та на 52,5% – за рахунок господарств населення. При цьому спостерігається тенденція на зменшення частки пропозиції з боку особистих селянських господарств і наявність чіткого тренду на укрупнення вітчизняного аграрного бізнесу, зокрема у галузі тваринництва. У 2000 р. питома вага господарств населення у формуванні пропозиції на ринку тваринницької продукції становила понад 79%.

У структурі продукції тваринництва найбільшу частку, традиційно, займає продукція вирощування живої маси сільськогосподарських тварин – 49,5%, молоко – 36,1%, яйця – 10,6%. У регіональному розрізі основними виробниками продукції тваринництва, які забезпечують пропозицію на вітчизняному ринку, залишаються: Вінницька, Київська, Черкаська, Дніпропетровська, Львівська та Полтавська області.

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва в Україні (рис. 1) показує відносно збільшення обсягів виробництва м'яса (зокрема, м'яса свиней і птиці), починаючи з 2010 р. при одночасному скороченні обсягів виробництва молока (на 59%). Обсяги виробництва яєць птиці за останні 30 років залишились практично незмінними [1].

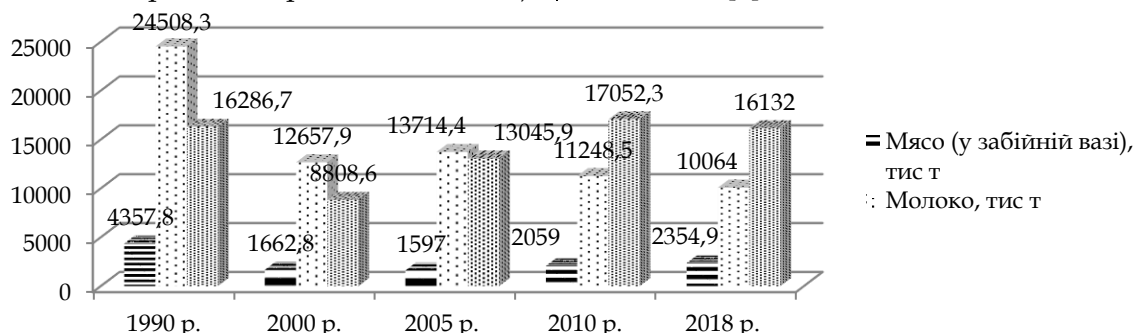

Рис. 1. Динаміка рівня виробництва основних продуктів тваринництва в Україні

Джерело: побудовано на основі [1]

Як свідчать проведені дослідження, фактичні обсяги виробництва продукції тваринництва сьогодні є недостатніми для забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки та дотримання норм споживання населенням основних продуктів харчування. Так, при нормативі споживання м'яса на одну

особу за рік на рівні 80-85 кг, фактично українці споживають 53 кг; при нормативних рекомендаціях річного споживання молока й молочних продуктів на рівні 380 кг – фактичний показник складає 198 кг; практично досягає норми (290 шт.) індикатор споживання яєць на одну особу за рік – 275 шт. (табл. 1).

Інноваційні технології інтеграційної та комерційної взаємодії суб'єктів аграрного ринку

Такі дані свідчать про незадовільний стан продовольчої безпеки, зокрема, в частині продуктів харчування тваринницького походження, необхідний рівень якої сьогодні в

Україні не може бути забезпечений за рахунок вітчизняного виробництва продукції тваринництва.

Таблиця 1

Рівень забезпечення населення основними продуктами харчування тваринницького походження у 2018 р.

Індикатори	М'ясо у живій вазі		Молоко		Яйця	
	1990 р.	2018 р.	1990 р.	2018 р.	1990 р.	2018 р.
Обсяг виробництва продукції на одну особу, кг	84,0	55,7	272,3	238,1	314	382
Фактичний обсяг споживання однією особою, кг, шт.	68,2	52,8	373,3	197,7	272	275

Джерело: розраховано на основі [1]

Зменшення обсягів виробництва і позиції вітчизняної тваринницької продукції на українському ринку об'єктивно супроводжується зростанням обсягів імпорту продуктів харчування. Оцінка структури експорту-імпорту продукції тваринництва та продуктів її промислової переробки показала, що найбільшими обсягами імпорту за останні роки визначались: свинина свіжа, охолоджена або морожена, риба, м'ясо та їстівні продукти птиці, молоко. При цьому, позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу за даними видами продукції тваринництва залишається за м'ясом і субпродуктами птиці та молоком, фактичні обсяги експорту яких за останні роки значно перевищують імпорт.

Серед продукції тваринництва та продуктів її промислової переробки, яка визначається обсягами нарощування імпортних потоків на вітчизняний ринок, домінують сири – 8,8 тис. т (80,9%, від загального імпорту молочкопродуктів у перерахунку на молоко), масло вершкове – 0,6 тис. т (10,9%), кисломолочна продукція 3,2 тис. т (4%), молоко згущене – 1,4 тис. т (2,8%) та сироватка – 1,1 тис. т (0,1%).

Основними країнами-імпортерами, які постачали молочну продукцію на ринок України, є: Польща, зокрема, 27% від загальної суми імпортованої молочної продукції, Німеччина – 21,2%, Франція – 10,6%, Нідерланди – 9,5% (5,4 млн. дол. США), Бельгії – 5,7% (3,3 млн. дол. США) [3].

Основними імпортерами м'ясної продукції та продуктів її переробки на ринок України є: Польща – 41,9% від загальної суми імпортованої м'ясопродукції, Німеччина – 21,8%, Нідерланди – 7,3%, Угорщина – 5,8% та Іспанія – 5%.

Серед основних продуктів тваринницького походження, обсяги виробництва яких в Україні забезпечили можливості експорту продукції на світовий ринок у 2019 р., основними стали: молоко – близько 91 тис. т, масло вершкове та інші молочні жири – 18,3 тис. т, м'ясо ВРХ – 38,7 тис. т [4].

Головним інструментом, який регулює ринок продукції тваринництва та систему економічних відносин між її суб'єктами, є ціна. За останні роки ціни на продукцію тваринництва характеризуються постійною динамікою зростання, проте, темпи зростання ціни на сировину тваринницького походження поступаються темпам зростання цін на продукти її промислової переробки й темпам зростання цін на продукцію рослинницького походження. Так, темпи зростання цін на продукцію тваринництва у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. становили 108,6%, а на продукцію рослинництва – 109,8% [1].

За сучасних ринкових умов ціни, які формуються на ринку сировинної тваринницької продукції не в повній мірі задовольняють економічні інтереси сільського господарства. Зокрема, це стосується агровиробників продукції тваринництва, механізм встановлення цін на продукцію яких сьогодні в більшій мірі працює в інтересах посередницьких структур [5]. Середня ціна реалізації тварин у живій вазі у 2019 р. по Україні склала 32679,8 грн/т, в т.ч. свиней – 37265,8 грн./т, ВРХ – 29072,4 грн/т, птиці – 29651,2 грн/т. Середня ціна реалізації молока становила 8198,2 грн/т. Фактичні ціни реалізації на тваринницьку продукцію забезпечують виробникам рівень рентабельності значно нижчий у порівнянні з продукцією рослинницьких галузей, що часто виступає дестимулюючим чинником у подальшому розвитку вітчизняного тваринництва. Так, традиційно, високим рівнем збитковості протягом останніх років визначається виробництво м'яса ВРХ – 17,7%. Рівень рентабельності м'яса свиней дорівнює 6,9%, молока – 16,1% [1].

В значній мірі ціновий механізм на продукцію тваринницького походження визначається дією посередницьких підприємницьких структур, які функціонують на ринку. Як показали дослідження каналів збуту продукції агропідприємств Одеської області, на посередницькі структури приходиться близько

45% збуту всієї продукції тваринництва. За окремими видами тваринницької продукції (жива маси ВРХ і свиней), частка комерційних посередників у збуті становить понад 70%. Молочна продукція, переважно, реалізується на молокопереробні підприємства. Ціновий вплив посередників на ринку продукції тваринництва часто має ознаки монополізації та в багатьох випадках зменшує економічну доцільність виробництва продукції тваринництва для агроформувань, які не мають власної торговельної мережі та налагодженої системи збуту.

Все більшого значення на вітчизняному ринку продукції тваринництва за останні роки відіграють крупні агрохолдинги [6]. Найбільш активними суб'єктами ринку тваринництва в Україні сьогодні є: Миронівський хлібопродукт (торговельні марки «Наша Ряба», «Фуа Гра», Chateau Galicia), компанія «Агромарс» (продукція торгових марок «Гаврилівські курчата»), компанія «Агро-Овен» (бренд «Золотко»), «АПК-Інвест» (торговий бренд «М'ясна весна», АПК «Дніпровська», Владимир-Волинська птахофабрика, Глобинський свиноплекс, «Агро-Рось» [7].

Серед основних виробників молока в Україні в рейтинг найбільш крупних входять: «Астарта», HarvEast, «Кернел», «Українська молочна компанія»; «Сварог Вест Груп»; «Данон»; «Лакталіс»; «Агро-Союз»; Агрофірма «Маяк»; «Милкіленд-Агро», компанія «Вимм-Билль-Данн» [8].

Більшість цих виробників є крупними вертикально інтегрованими агропродовольчими компаніями, які мають потужний економічний потенціал, високий рівень ефективності виробництва продукції тваринництва та забезпечують формування експортних потоків з України на світовий ринок.

Важливим суб'єктом економічних відносин на ринку продукції тваринництва та продуктів її промислової переробки постає держава. Основними інструментами державної підтримки ринку агропродовольчої продукції та аграрного виробництва, які активно використовуються в комплексі механізму державної фінансової підтримки, є: фінансова підтримка фермерських господарств, фінансова підтримка агровиробників шляхом здешевлення кредитів, часткова компенсація вартості обладнання тваринницьких комплексів.

Серед основних напрямів державної підтримки доходів сільгоспвиробників і регулювання ринку продукції тваринництва, які фінансувались за рахунок коштів державного бюджету України у 2018 р., слід відмітити такі:

1) часткова компенсація відсоткової ставки за банківськими кредитами, залученими для покриття витрат, пов'язаних із провадженням діяльності у галузях: вівчарство, козівництво, бджільництво, звірівництво, кролівництво, шовківництво й аквакультура – 200 млн грн;

2) часткова компенсація вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств з переробки сільськогосподарської продукції в частині витрат, профінансованих за рахунок банківських кредитів – 1100 млн грн;

3) спеціальна бюджетна дотація за утримання корів молочного, молочно-м'ясного й м'ясного напряму продуктивності 500 млн грн;

4) спеціальна бюджетна дотація за вирощування молодняка великої рогатої худоби, який народився в господарствах фізичних осіб – 700 млн грн;

5) часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин, а саме: телиць, нетелей, корів молочного, молочно-м'ясного та м'ясного напряму продуктивності, свинок і кнурців, вівцематок, баранів, ярок і сперми бугаїв та ембріонів великої рогатої худоби, які мають племінну (генетичну) цінність – 300 млн грн;

6) часткове відшкодування вартості будівництва й реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств з переробки сільськогосподарської продукції – 1200 млн грн [9].

У відповідності до Постанови Уряду від 19 лютого 2020 р. № 109 «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017р. № 77 визначено напрями державної підтримки галузі тваринництва на 2020 р. [10], ключовими напрямками державної підтримки залишаються: 1) дотації на наявні бджолосім'ї (до 60 тис. грн одному утримувачу); 2) відшкодування вартості закуплених племінних тварин, бджіл, сперми та ембріонів (у розмірі до 50% вартості); 3) відшкодування вартості тваринницьких об'єктів (до 30% без урахування ПДВ); 4) компенсація вартості об'єктів, профінансованих за рахунок банківських кредитів (до 25% вартості обсягу залучених коштів).

Розвиток вітчизняного ринку продукції тваринництва відбувається під впливом світових тенденцій, які мають місце у системі глобальних інтеграційних зв'язків і у системі міжнародної продовольчої безпеки. За прогностичними показниками FAO (Food and Agriculture Organization) чисельність населення

планети у період до 2050 р. зросте на 29%, що, відповідно, формуватиме необхідність нарощування обсягів світового сільськогосподарського виробництва на 75% [11]. Потужний експортний потенціал аграрного сектору України сьогодні має всі передумови нарощування присутності вітчизняних виробників на світових ринках агропродовольства. Безумовним трендом збільшення питомої ваги українських виробників на світовому ринку має стати збільшення частки екологічно чистої та безпечної продукції, основні якісні параметри якої відповідають стандартам світових ринків [12]. За оцінками експертів, найбільш перспективними у призмі нарощування частки світового ринку у короткостроковій перспективі сьогодні постають вітчизняна галузь м'ясного птахівництва та молочної промисловості [13].

Проведені дослідження дозволили виявити основні тенденції розвитку ринку тваринництва в Україні, що мають місце в сучасних умовах:

1) відносно низький рівень платоспроможного попиту населення на продукцію тваринницького походження та постійна тенденція зростання цін на цю продукцію на національному ринку, темпи зростання якої поступаються темпам зростання цін на продукцію рослинництва;

2) специфічний механізм формування цін на продукцію тваринництва та продукти її промислової переробки, який зумовлений низьким платоспроможним попитом населення та низьким рівнем еластичності продукції;

3) існуючий ціновий диспаритет відносин між різними суб'єктами ринку продукції тваринництва;

4) динаміка поступового збільшення обсягів виробництва та пропозиції продукції тваринництва з боку агровиробників суспільного сектору та поступове скорочення обсягів виробництва з боку господарств населення (починаючи з 2000 р.);

5) збільшення питомої ваги на ринку продукції тваринництва великих агрохолдингів і наявність чіткого тренду на укрупнення вітчизняного агробізнесу;

6) високий рівень конкуренції на ринку, зумовлений значною кількістю виробників, які постачають однорідні види продукції тваринництва;

7) недосконалий механізм державного регулювання ринку продукції тваринництва, дія якого в значній мірі обмежена фінансовими чинниками підтримки агровиробництва;

8) тенденції нарощування обсягів імпорту продуктів харчування тваринницького походження, домінування у структурі експорту продукції тваринництва м'яса птиці;

9) наявність значної кількості посередників ринку продукції тваринництва та продуктів її промислової переробки;

10) зростання попиту на екологічно чисту, безпечну й низькокалорійну продукцію тваринництва та продукти її промислової переробки як на вітчизняному, так і на світовому агропродовольчому ринках;

11) низький рівень кооперації та агропромислової інтеграції між ключовими суб'єктами ринку продукції тваринництва (агровиробництво – харчова промисловість – торгівля);

12) посилення впливу світових тенденцій розвитку ринків продовольства на розвиток вітчизняного ринку продукції сільського господарства, в т.ч. тваринництва.

Висновки. Проведені дослідження показали, що ринок продукції тваринництва в Україні – складний механізм, дія якого визначається сукупністю його основних елементів і значної кількості суб'єктів ринкових відносин. За сучасних умов обсяги пропозиції продукції тваринництва, яка забезпечується вітчизняним виробництвом, є недостатніми для задоволення потреб споживачів у повній мірі й досягнення базових індикаторів продовольчої безпеки країни, зокрема в частині продуктів харчування тваринницького походження. Цінові тенденції ринку продукції тваринництва в умовах сьогодення забезпечують економічний інтерес виробників продукції птахівництва та молочного скотарства, в меншій мірі – виробників продукції свинарства. Виробництво продукції м'ясного скотарства залишається економічно не вигідним.

Посилення ступеня конкурентної боротьби формує передумови укрупнення вітчизняного аграрного бізнесу та поступового нарощування на ринку частки великих агрохолдингових структур, які інтегровані у систему економічно-технологічних зв'язків агропромислового виробництва, мають потужний виробничий потенціал і можливості нарощування експортних потоків. Важливою для успішного агровиробництва та розвитку ринку продукції тваринництва залишається державна фінансова підтримка, яка поряд із ринковими чинниками має сформулювати дієві стимули для відродження та забезпечення сталого розвитку вітчизняної галузі тваринництва у найближчій перспективі.

Література.

1. Сільське господарство України. 2018: стат зб. / Держ. служба статистики України. Київ, 2018. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_sg2017_pdf.pdf.
2. Тваринництво України: стан, проблеми, шляхи розвитку (1991–2017–2030 рр.) / за ред. акад. НААН М. І. Бащенко. Київ: Аграр. наука, 2017. 160 с.
3. Тенденції розвитку галузі тваринництва та ринків м'ясо-молочно продукції України. URL: <https://nmcbook.com.ua/Arhiw1/tendrozvtvar/1.htm>
4. Зовнішня торгівля України. стат зб. / Держ. служба статистики України. Київ, 2019. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_sg2019_pdf.pdf.
5. **Красноруцький О.О., Богомолова К.С.** Оцінка конкурентного розвитку цільових ринків продукції аграрних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного аграрного університету*. 2015. № 14. С. 48-56.
6. **Орел В.М.** Оцінка сучасного стану та перспективи розвитку регіонального ринку м'яса та м'ясної продукції. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 18. № 3. С. 70-74.
7. Топ-10 виробителів м'яса в Україні. URL: <https://latifundist.com/rating/top-10-proizvoditelej-myasa-v-ukraine>
8. Топ-10 виробителів молока в Україні. URL: https://www.dairynews.ru/news/top-10-proizvoditelej-moloka-v-ukraine.html?sphrase_id=9228498.
9. Державна підтримка. Умови ведення агробізнесу. Український клуб аграрного бізнесу. URL: https://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/umovi_vedennya_agrobiznesu/derzhavna_pidtrimka
10. Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017р.: Постанова Уряду від 19 лютого 2020 р. № 109 № 77. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini>
11. **Пархомець М. К.** Організаційно-економічні основи розвитку молочно-продуктового підкомплексу в ринкових умовах: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 346 с.
12. **Крыкова І.О., Калына Т.Ye., Panteleiev V. P., Minakova S. M.** The export potential of the agrarian sector of Ukraine in a competitive environment. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Т. 3 № 26. С. 196-207.
13. **Луненко Ю.О., Пугачов М.І., Духницький Б.В.** Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2015. 320 с.

References.

1. Silske gospodarstvo Ukrainy (2018). [Agriculture of Ukraine. 2019]. Derzavna sluzhba statystyky Ukrainy. State Statistics Service of Ukraine. Kyiv. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. **Bashchenko, M.I.** (2017). Tvatynnyctvo Ukrainy: stan, problem, shlyahy rozvytku (1991-2017-2030). [Livestock breeding in Ukraine: camp, problems, development directions (1991-2017-2030)]. Kyiv. Ukraine.
3. Tendencyi rozvytku galuzi tvarynnyctva ta rynkiv myaso-molochnoi produkci Ukrainy. [Trends in the development of the livestock industry and meat and dairy markets of Ukraine]. Available at: <https://nmcbook.com.ua/Arhiw1/tendrozvtvar/1.htm/>
4. Zovnishnya torgivlya Ukrainy (2019). [Ukraine's foreign trade]. Derzavna sluzhba statystyky Ukrainy. State Statistics Service of Ukraine. Kyiv. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. **Krasnoruckyy, O.O., Bogomolova, K.S.** (2015). «Assessment of competitive development of target markets for agricultural products». *Naukovyi visnyk Hersonskogo derzhavnogo agrarnogo universitetu*. no. 14, pp. 48-56.
6. **Orel, V.M.** (2014). «Assessment of the current state and prospects of development of the regional market of meat and meat products». *Ekonomichniy analiz*. no. 18, pp. 70-74.
7. Top-10 proizv ditelei myasa v Ukraine. [Top 10 meat producers in Ukraine]. Available at: <https://latifundist.com/rating/top-10-proizvoditelej-myasa-v-ukraine>
8. Top-10 proizv ditelei moloka v Ukraine. [Top 10 milk producers in Ukraine]. Available at: https://www.dairynews.ru/news/top-10-proizvoditelej-moloka-v-ukraine.html?sphrase_id=9228498.
9. Derzhavna pidtrymka. Umovy vedennya agrobiznesu. [State support. Conditions of agribusiness]. Ukrainskii klub agrarnogo biznesu. [Ukrainian Club of Agrarian Business]. Available at: https://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/umovi_vedennya_agrobiznesu/derzhavna_pidtrimka
10. Pro vnesennya zmin do Postanovy Kabinetu Ministrov Ukrainy vid 8 lutogo 2017. [On amendments to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 8, 2017]. Postanova Uryadu vid 19 lutogo 2020 r. no. 77. [Government Resolution of February 19, 2020 № 109 № 77]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini/>

11. *Paghomec, M.K.* (2005). Organizaciino-ekonomichni osnovy rozvytku molochno-produktovogo pidkompleksu v rynkovykh umovah. [Organizational and economic bases of development of dairy subcomplex in market conditions]. Ekonomichna dumka. Ternopil. Ukraine.

12. *Kryukova, I.O., Kalyna, T.Ye., Panteleiev, V. P., Minakova, S. M.* (2018). «The export potential of the agrarian sector of Ukraine in a competitive environment». *Finansovo-kredytna diyalnist: problemy teorii ta praktyki*. no. 3, pp. 196-207.

13. *Lupenko, Yu. O., Pugachov, M.I., Duhnickii, B.V.* (2015). Formuvannya globalnogo i regionalnogo rynkiv silskogospodarskoi syrovyny ta prodovolstva. [Formation of global and regional markets for agricultural raw materials and food]. NNTs «IAE». Kyiv. Ukraine.

Abstract.

Kryukova I.A. The modern state and development trends of the livestock market in Ukraine.

Introduction. Successful implementation of key socio-economic objectives of the national economy in modern conditions is impossible without ensuring the dynamic and sustainable development of its basic sector - agricultural production. Ukraine's agriculture has undergone significant structural transformations in recent decades, resulting in the predominant development of the crop sector. At the same time, livestock itself provides more than 20% of the consumption fund, determines the prospects for agricultural development in general and is able to form a strong export potential of the country's economy.

The purpose of the research is analysis of the modern state of the market of livestock products of Ukraine, identification and assessment of the main trends of its development.

Results. The dynamics of livestock production, the actual level of supply of the population of Ukraine with food of animal origin are analyzed in the article. Livestock products account for about 26% in the structure of modern agricultural production. About 47.5% of the supply of livestock products on the market is provided by public sector enterprises, 2.1% by farms, and 53% by households. The production of pig and poultry meat is characterized by a growth rate while reducing milk production. Actual livestock production in Ukraine today does not provide the necessary indicators of the level of food security of the country's population. Cost-effective in modern conditions is the production of pig meat and milk.

Strengthening the degree of competition creates the preconditions for the consolidation of domestic agrarian business and the gradual increase in the market share of large agricultural holding structures.

The state financial support is important for livestock production. The main directions of state aid to the industry were: partial compensation for the cost of loans, the cost of purchased animals, reconstruction of farms and special subsidies.

Conclusions. Livestock market in Ukraine is a complex mechanism, the action of which is determined by the set of its main elements (demand, supply, price, competition) and a significant number of market participants. Important for the further development of the livestock products market are: the development of competition, the price mechanism, government support, the realization of the economic interest of each of the sub-relations of market relations.

Keywords: market, livestock products, industry, production, agricultural enterprises, state support.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2020 р.

Бібліографічний опис статті:

Крюкова І.О. Сучасний стан та тенденції розвитку ринку тваринництва в Україні. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2020. № 2. С. 22-28.

Kryukova I.A. The modern state and development trends of the livestock market in Ukraine. Actual problems of innovative economy. 2020. No. 2, pp. 22-28.

УДК 338.436:339.924:631.11; JEL classification: Q13
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2020-2-5>

ТАРАН Наталія Вікторівна, аспірантка кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

**ПРИНЦИПИ, МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Таран Н.В. Принципи, методи та інструментарій управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств.

Вступ. Проблема підвищення конкурентоспроможності визнається однією з найважливіших в теорії і практиці економічної науки. Через обмежений доступ до зовнішніх ринків, сучасні вимоги до якості продукції харчової промисловості, низьку активність і ефективність інноваційної діяльності, недосконалість бізнес-процесів і неякісний менеджмент, недостатність державної підтримки підприємствам необхідна ефективно функціонуюча система управління конкурентоспроможністю, яка відповідала сучасним умовам відкрити економіки.